

Міністерство культури та інформаційної політики України
Комунальний вищий навчальний заклад
«Дніпропетровська академія музики ім. М. Глінки»
Дніпропетровської обласної ради

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор КВНЗ «Дніпропетровська
академія музики ім. М. Глінки» ДОР
Юрій НОВІКОВ

» серпня 2021 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА
ВИБІРКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«МУЗИЧНІ ЖАНРИ ТА СТИЛІ У КОНТЕКСТІ ЕВОЛЮЦІЇ
МУЗИЧНОГО МИСЛЕННЯ»**

Рівень вищої освіти – Третій (освітньо-творчий)

Ступінь вищої освіти – Доктор мистецтва

Галузь знань – 02 «Культура і мистецтво»

Спеціальність – 025 «Музичне мистецтво»

Освітньо-творча програма – «Музичне мистецтво»

**Дніпро
2021**

Розробник:

Купіна Дарина Дмитрівна – кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри історії та теорії музики КВНЗ «Дніпропетровська академія музики ім. М. Глінки» ДОР.

Рецензенти:

Філатова Тетяна Володимирівна – кандидат мистецтвознавства, доцент, професор кафедри теорії музики Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського;

Варакута Марина Іванівна – кандидат мистецтвознавства, доцент, професор кафедри історії та теорії музики Дніпропетровської академії музики імені М. Глінки

Робочу програму вибіркової навчальної дисципліни «Музичні жанри та стилі у контексті еволюції музичного мислення» третього (освітньо-творчого) рівня вищої освіти (ступінь «доктор мистецтва») галузі знань 02 «Культура і мистецтво», спеціальності 025 «Музичне мистецтво» затверджено та введено в дію рішенням Вченої ради КВНЗ «Дніпропетровська академія музики ім. М. Глінки» ДОР (протокол № 1 від « 31 » серпня 2021 року).

Голова Вченої ради

Юрій НОВІКОВ

Робочу програму вибіркової навчальної дисципліни «Музичні жанри та стилі у контексті еволюції музичного мислення» третього (освітньо-творчого) рівня вищої освіти (ступінь «доктор мистецтва») галузі знань 02 «Культура і мистецтво», спеціальності 025 «Музичне мистецтво» розглянуто і схвалено на засіданні кафедри історії та теорії музики КВНЗ «Дніпропетровська академія музики ім. М. Глінки» ДОР (протокол № 1 від « 27 » серпня 2021 року).

Завідувач кафедри

Світлана ЩІТОВА

Робоча програма вибіркової навчальної дисципліни «Музичні жанри та стилі у контексті еволюції музичного мислення» відповідає тимчасовому стандарту третього (освітньо-творчого) рівня вищої освіти (ступінь «доктор мистецтва») галузі знань 02 «Культура і мистецтво», спеціальності 025 «Музичне мистецтво», освітньо-творчій програмі «Музичне мистецтво» 2021 року, навчальним планам підготовки здобувачів освітньо-творчого ступеня «доктор мистецтва» 2021/2022 навчального року, методичним рекомендаціям Міністерства освіти і науки України (лист 1/9-434 від 09.07.2018 року «Щодо рекомендацій з навчально-методичного забезпечення»).

Завідувач відділу аспірантури

Богдан ЖУЛКОВСЬКИЙ

1. Опис навчальної дисципліни

<i>Найменування показників</i>	<i>Галузь знань, спеціальність, освітня програма, рівень і ступінь вищої освіти</i>	<i>Характеристика навчальної дисципліни</i>
Кількість кредитів – 3	Галузь знань – 02 «Культура і мистецтво»	Вибіркова
Загальна кількість годин – 90	Спеціальність – 025 «Музичне мистецтво»	Рік підготовки – 1-й (творча аспірантура)
Тижневих годин: аудиторних – 2 самостійної роботи аспіранта – 4	Освітньо-творча програма – «Музичне мистецтво»	Семестр – 1-й (творча аспірантура)
Співвідношення кількості аудиторних занять до самостійної роботи аспірантів – 1/2	Рівень вищої освіти – Третій (освітньо-творчий)	Практичні заняття – 30 годин
Вид контролю – залік	Ступінь вищої освіти – Доктор мистецтва	Самостійна робота аспірантів – 60 годин

2. Мета, завдання, компетентності та програмні результати навчання

2.1. Мета – формування професійних компетентностей, необхідних для аналізу та інтерпретації української та зарубіжної музики академічної та не-академічної традицій крізь призму її жанрових та стилевих особливостей.

2.2. Завдання:

2.2.1. Розглянути особливості теорій жанру та стилю в контексті українського та світового музикознавства;

2.2.2. Визначити принципи жанрового аналізу в рамках проблеми жанрового оновлення;

2.2.3. Охарактеризувати методи стилевого та стилістичного аналізу.

2.3. Компетентності:

2.3.1. Загальні:

2.3.1.1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, генерування нових ідей (креативність).

2.3.1.2. Здатність до пошуку, систематизації та критичного аналізу інформації з різних джерел;

2.3.1.3. Здатність планувати та реалізувати комплексні творчі мистецькі проекти, зокрема в міждисциплінарних галузях, на основі системного наукового / художнього світогляду із застосуванням сучасних інформаційних та комунікаційних технологій та методик.

2.3.2. Фахові:

2.3.2.1. Здобуття глибинних знань, умінь і навичок у галузі музичного мистецтва, засвоєння основних ідей і концепцій, розуміння теоретичних і практичних проблем, історії становлення та сучасного стану музикознавчої думки, оволодіння термінологією з наукового / творчого мистецького напряму;

2.3.2.2. Здатність аналізувати музичні явища з погляду фундаментальних наукових / мистецьких принципів, класичних і новітніх дослідницьких / творчих методів та на основі відповідних загальнонаукових підходів;

2.3.2.3. Здатність розв'язувати широке коло проблем у галузі музичного мистецтва на основі розуміння їх природи та тенденцій розвитку із використанням теоретичних та експериментальних методів;

2.3.2.4 Здатність до реалізації завдань міждисциплінарних музикознавчих та культурологічних досліджень.

2.4. Програмні результати навчання:

2.4.1. На основі системного наукового / художнього світогляду аналізувати та узагальнювати складні явища суспільного життя, пов'язувати філософські проблеми з вирішенням завдань, що виникають у науковій та творчій діяльності, застосовувати емпіричні та теоретичні методи пізнання.

2.4.2. Знати основні класичні та новітні музикознавчі і мистецтвознавчі концепції, фундаментальні праці з конкретної музичної спеціалізації, глибоко розуміти теоретичні та практичні проблеми у напрямі дослідження / творчості.

2.4.3. Уміти проводити огляд, критичний аналіз, оцінку та узагальнення різних наукових / творчих мистецьких поглядів у галузі дослідження / творчості, формулювати та обґруntовувати власну наукову / мистецьку концепцію

2.4.4. Обирати адекватну методологію предмету музикознавчого дослідження, запроваджувати сучасні методи наукових досліджень / творчості для розв'язання широкого кола проблем у галузі музичного мистецтва.

3. Програма навчальної дисципліни

РОЗДІЛ І: ЖАНР В МУЗИЦІ

Термін і поняття жанру та функції жанру

Визначення жанру. Специфічні сторони жанру. Відмінності жанру від стилю та первинність жанру по відношенню до стилю. Комунікативні, тектонічні та семантичні функції жанру. Структура жанрової комунікації. Жанровий зміст та семантика жанру.

Системи жанрової класифікації

Теорія жанрів як фундамент музикознання. Проблеми жанрової теорії. Системи жанрової класифікації Т. Попової, В. Цуккермана, А. Сохора, О. Соколова, М. Лобанової, Г. Бесселера, Л. Мейєра. Визначення пріоритетних жанрових теорій для аналізу музики.

Пам'ять та ім'я жанру. Жанр як узагальнення

Метафоричність поняття «пам'ять жанру». Жанрова ситуація як компонент жанрового змісту. Зв'язок музики з контекстом. Ім'я жанру як асоціація. Визначення поняття узагальнення через жанр А. Альшванга. Укрупнення групування жанрів.

Типологія музичних жанрів

Загальні принципи та критерії типології. Історичні форми побутування музики. Жанр як естетичний феномен. Віртуальні жанри.

РОЗДІЛ ІІ: ТЕОРІЯ МУЗИЧНОГО СТИЛЮ

Термін, поняття, трактовки та дефініція стилю

Етимологія терміну. Дефініції. Стиль як особливі в музичному мистецтві. Стиль як генетична спільність. Стиль як почерк. Функції стиля. Детермінанти музичних стилів. Суб'єктивні фактори стиля.

Проблеми типології стилів

Стильова середа та закон стильової дивергенції. Авторський стиль. Національний стиль. Історичний стиль. Персоніфікація історичного стилю.

Методи характеристики та атрибуції стиля

Порівняльна стильова характеристика. Метод слухової експертизи. Статистичні методи.

Жанрова стилістика

Жанровий стиль. Жанрові начала та прототипи. Мовленнєве начало в музиці. Моторика як жанрове начало. Кантиленність. Сигнальність та звукозображенальність. Оповідальна стилістика. Національна та історична стилістика. Особистість та персонаж. Стилістика та музична форма.

РОЗДІЛ III: ЖАНРОВІ ТА СТИЛЬОВІ ВЗАЄМОДІЇ

Жанрові взаємодії як спосіб пролонгації жанру

Типології жанрових взаємодій (М. Арановський, О. Соколов, А. Сохор). Типології жанрово-стильових взаємодій в сфері культових жанрів (Н. Гуляницька, О. Зінькевич, А. Коробова). Типології способів втілення канонічних жанрових традицій (Л. Рязанцева, В. Варнавська, Т. Філатова).

Стильові взаємодії та полістилістика в музичній практиці

Полістилістика як техніка композиції. Від полістилістики до «змішаного стилю» як результат нової системи художньої комунікації. Типології стильових взаємодій (Є. Назайкінський, О. Чигарьова, С. Шип). Діахронічні та синхронічні взаємодії; інтро- та екстрастильові взаємодії (відтворення та введення); дифузні та колажні взаємодії (алюзія, стилізація й цитата); цілісні та точкові взаємодії; взаємодії зі збереженням первинної функції (найчастіше жанру) та з її подоланням (сміхове, дзеркальне трактування); аутентичні та інтерпретуючі взаємодії.

Підсумкове заняття

4. Структура навчальної дисципліни

Назва розділу і теми	Усього			
		Лекції	Практ.	Лабор.
Вступне заняття	4		2	
Термін і поняття жанру та функції жанру	6		2	
Системи жанрової класифікації	8		2	
Пам'ять та ім'я жанру. Жанр як узагальнення	4		2	
Типологія музичних жанрів	8		2	
<i>Разом за розділом I</i>	<i>30</i>		<i>10</i>	
Термін, поняття, трактовки та дефініція стилю	6		2	
Проблеми типології стилів	6		2	

Методи характеристики та атрибуції стиля	6	2		
Жанрова стилістика	12	4		
<i>Разом за розділом 2</i>	<i>30</i>	<i>10</i>		
Жанрові взаємодії як спосіб пролонгації жанру	12	4		
Стильові взаємодії та полістилістика в музичній практиці	14	4		
Підсумкове заняття	4	2		
<i>Разом за розділом 3</i>	<i>30</i>	<i>10</i>		
Усього годин	90	30		

5. Теми для самостійної роботи

<i>Назва відповідної теми для самостійної роботи</i>	<i>Усього годин для сам.роб.</i>
Проблема жанру в епоху бароко. In mixto genere	2
Проблема жанру в класико-романтичну епоху	4
Криза концепції «абсолютної музики» та формування жанрової системи ХХ століття	6
Жанровий експеримент в музиці ХХ століття	2
Понаджанр, метажанр	6
Традиція та стиль	4
Концепції стилю в різні епохи	4
Нова концепція музичного стилю у ХХ століття	4
Проблема нового музичного синтаксису у ХХ столітті	6
Жанрове змішування	8
Стильові синтези	10
Узагальнення тематичного матеріалу, підготовка до контрольної співбесіди	2
Усього годин	60

6. Методи та технології навчання

Вивчення вибіркової навчальної дисципліни «Музичні жанри та стилі у контексті еволюції музичного мислення» передбачає поєднання різних методів і технологій викладання. Серед них – активні, вербалльні, наочні, практичні, проблемно-пошукові, дослідницькі, аналітичні, репродуктивні, розвивальні, індуктивні та дедуктивні.

7. Форми, методи та критерії оцінювання

Методи оцінювання запланованих програмних результатів навчання: тестування (підсумковий контроль), академічні есе, виступи.

Кафедрою історії та теорії музики встановлені такі **критерії оцінювання** знань і компетентностей аспірантів з навчальної дисципліни:

Оцінка «A» («відмінно»):

- 1) високий рівень владіння теоретичними знаннями;
- 2) вільне застосування практичних навичок;
- 3) правильно, без жодної помилки виконані всі завдання.

Оцінка «B» («дуже добре»):

- 1) дуже добре знання теоретичного матеріалу;
- 2) вміння застосовувати теоретичні знання у практичних завданнях;
- 3) незначні помилки у виконанні завдань, наявність окремих неточностей.

Оцінка «C» («добре»):

- 1) достатня міра засвоєння ключових теоретичних понять;
- 2) окремі неточності й помилки при виконанні завдань.

Оцінка «D» («задовільно»):

- 1) наявність загальних теоретичних знань на рівні уявлень;
- 2) неточності та помилки при виконанні завдань.

Оцінка «E» («достатньо»):

- 1) наявність окремих уявлень про вивчений матеріал;
- 2) не виконано більшу половину завдань.

Оцінка «FX» («незадовільно з можливістю повторного складання»):

- 1) незнання більшої частини навчального матеріалу;
- 2) невміння застосовувати теоретичні знання на практиці;
- 3) майже повна неспроможність виконання завдань.

Оцінка «F» («незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни»):

- 1) відсутність будь-яких уявлень про вивчений матеріал;
- 2) неспроможність виконати жодне завдання.

8. Методичне забезпечення

- 8.1. Інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення.
- 8.2. Друковані та електронні нотні матеріали.
- 8.3. Аудіо- та відеозаписи музичних творів.
- 8.4. Музичний інструментарій: реальний та віртуальний.

9. Рекомендована література

Основна

1. Каган М. Жанр как морфологическая категория. Морфология искусства. Ленинград: Искусство, 1972. С. 410–425.

2. Коробова А. Г. Теория жанров в музыкальной науке: история и современность: исследование. Москва: Московская гос. консерватория им. П. И. Чайковского, 2007. 173 с.
3. Коробова А. Судьба феномена и понятия «жанр» в музыкальной культуре новейшего времени. *Проблемы музыкальной науки: Российский научный специализированный журнал*. Уфа, 2013. № 1 (12). С. 233–237.
4. Коханик И. К вопросу о динамике стилевого и внетилевого в процессе стилемобразования. *Науковий вісник НМАУ імені П. Чайковського*. Київ, 2004. Вип. 37 : Стиль музичної творчості: естетика, теорія, виконавство. С. 37–42.
5. Лобанова М. Музыкальный стиль и жанр. История и современность. Москва: Сов. композитор, 1990. 220 с.
6. Назайкинский Е. Стиль и жанр в музыке: уч. пособие для студ. высш. учеб. заведений. Москва: Владос, 2003. 248 с.
7. Соколов О. К проблеме типологии музыкальных жанров. *Проблемы музыки XX века*: сб. статей. Горький: Волго-Вятское книжное изд-во, 1977. С. 12–58.
8. Сохор А. Теория музыкальных жанров: задачи и перспективы. *Теоретические проблемы музыкальных форм и жанров*. Москва: Музыка, 1980. С. 312–346.
9. Сохор А. Эстетическая природа жанра в музыке. Москва: Музыка, 1968. 103 с.
10. Тукова І. Г. Функціонування інструментальних жанрових моделей західноєвропейського бароко в українській музиці другої половини ХХ століття : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства / спец. 17.00.03 «Музичне мистецтво». Київ, 2003. 19 с.
11. Тукова І. «Жанротворчество» и творчество «в жанре». *Науковий вісник НМАУ імені П. І. Чайковського*. Київ, 2002. Вип. 21: Музичний твір як творчий процес. С. 312–38.
12. Холопова В. Феномен музыки: монография. С.-Петербург: Лань, 2014. 384 с.
13. Цуккерман В. Музыкальные жанры и основы музыкальных форм. Москва: Музгиз, 1964. 160 с.
14. Чигарева Е. Полистилистика. *Теория современной композиции*: уч. пособие / ред. В. Ценова. Москва, 2007. С. 431–449.
15. Шип С. Стилизация как художественно-выразительный прием в современной украинской музыке. *Проблемы музыкальной культуры* : сб. статей. Київ: Музична Україна, 1989. С. 86–105.

16. Meyer L. Style and Music: Theory, History, and Ideology. University of Chicago Press, 1997. 385 p.

Додаткова

1. Арановский М. Структура музыкального жанра и современная ситуация в музыке. *Музыкальный современник*. Москва: Советский композитор, 1987. Вып. 6. С. 5–45.
2. Балашова И. Восхождение к метафоре (о понятийном статусе жанровых «имен» и проблеме интуитивных понятий в современном музыковедении). *Вопросы музыкального искусства*. Донецк: ДГК, 1996. Вып. 1. С. 9–13.
3. Библер В. Школа диалога культур: Идеи. Опыт. Проблемы: сб. статей. Кемерово: «АЛЕФ» Гуманитарный Центр, 1993. 416 с.
4. Библер В. От наукоучения – к логике культуры (Два философских введения в двадцать первый век): монография. Москва: Политиздат, 1991. 413 с.
5. Библер В. На гранях логики культуры: книга избранных очерков. Москва: Русское феноменологическое общество, 1997. 440 с.
6. Березовчук Л. О типологии межкультурных взаимодействий в музыке. *Стилевые тенденции в современной музыке 60–70-х годов*. Ленинград: Музыка, 1986. С. 164–181.
7. Березовчук Л. Стилевые взаимодействия в творчестве Д. Шостаковича как способ воплощения конфликта. *Вопросы теории и эстетики музыки*. Ленинград: Музыка, 1986. Вып. 15. С. 95–119.
8. Бессонова-Рубинская И. О жанровой ассилияции в контексте стилевых взаимодействий в музыке XX века: рукопись. Донецк, 1989. 50 с.
9. Бубер М. Диалог. Два образа веры. Москва: ООО Изд-во АСТ, 1999. С. 122–161.
10. Варнавская В., Филатова Т. «Новая музыка о вечном»: к проблеме соотношения «духовного» и «культового» в современном композиторском творчестве. *Музичне мистецтво*: сб. науч. трудов. Донецк: Юго-Восток, 1996. Вып. 1. С. 27–38.
11. Верещагіна О. Є. Функціонування старовинних жанрів у творчості А. Шнітке: автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства: 17.00.03 / Національна музична академія України ім. П. І. Чайковського. Київ, 1993. 18 с.
12. Грицюк О. Я. Жанровий синтез у камерно-вокальній музиці першої третини ХХ століття (на прикладі творів М. Равеля, П. Хіндемита,

- С. Прокоф'єва, Ф. Пуленка): автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства: 17.00.03 / Національна музична академія України ім. П. І. Чайковського. Київ «Музикальное искусство», 2016. 19 с.
13. Дем'янчук О., Коменда О. Деякі аспекти жанрово-стильового діалогу в сучасному українському органному мистецтві. *Музикознавчі студії інституту мистецтв Волинського держ.ун-ту імені Лесі Українки та НМАУ імені П. І. Чайковського*. Луцьк, 2007. Вип. 1. С. 64–70.
14. Калашник М. До проблеми функціонування жанру сюїти в сучасній українській музиці. *Українське музикознавство : науково-методичний збірник*. Київ: Музична Україна, 1991. Вип. 26. С. 230–239.
15. Кудряшов А. Полистилистика и символика в музыке второй половины XX века (А. Пирта, А. Шнитке, С. Губайдулиной). Необарокко и приметы будущего. *Теория музыкального содержания*. Санкт-Петербург: Лань, 2006. С. 376–419.
16. Купіна Д. О предпосылках и методах межкультурной коммуникации в *Grande Batalha* В. Самохвалова. *Київське музикознавство: Культурология і мистецтвознавство : зб. статей*. Київ, 2014. Вип. 49. С. 76–87.
17. Лисса С. Традиции и новаторство в музыке. *Музыкальные культуры народов: традиции и современность : материалы VII междунар. музыкального конгресса*. Москва: Советский композитор, 1973. С. 42–51.
18. Самойленко О. І. Діалог як музично-культурологічний феномен: методологічні аспекти сучасного музикознавства: автореф. дис. ... доктора мистецтвознавства: спец. 17.00.03 «Музичне мистецтво». Київ, 2003. 36 с.

14. Інформаційні ресурси

1. База Scopus. Режим доступу: <https://www.scopus.com/>
2. База Web of Science. Режим доступу: <https://web.archive.org/>
3. Александров М. Стилизация. Режим доступу: <http://bse.sci-lib.com/article106415.html>
4. Музыкальная энциклопедия. Режим доступу: <http://www.musenc.ru/>
5. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: електронні ресурси. Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/node/2116>
7. Российская государственная библиотека: электронные ресурсы. Режим доступу: <https://www.rsl.ru/>